

АРХИВ

سامی کلاں
K

۱۹۲۶ ۰۰۰ ۱۹۲۶

قرائت رساله ری

باکو آذر نشر

1926

372:8

۱۵۵

ملا پناه واقف

مدالہ شائقین.

ملا پناه واقف زمانینک الڳ قوتالی شاعری اولموش، بووک شان و شهرت قازانیشدیر. اسمی بیله ضرب مثل حکمینہ گهچهره کهره دهر اوقوبان ملاپناه اولمازه دیهرلر.

واقف «صالحلی» که ندینده دوغوش و ایلك تریبه و تحصیلینی اورادا آلمیش؛ معلوماتینی بوکسه لئمهک ایچین گه نجه به گیدیب، اورانک الڳ مشهور عالمهری و سیمالار به گوروشهرهک معلوماتینی بهک آرتیرمیشدیر. واقف گوزهل بیر عالم، اُبی بیر شاعر اولاراق صالحلی به دونرشدور.

ایستهر «آرانیک» ایستهر «صالحلی» پایلارینک گوزهل طبیعتی واقف شاعرینک استعدادینی داها گهنج ایکن اوقشاماغا باشلامیش، 1766 ییچی ییلده گورجوستاندا باش ویردن قاریشقیقلار سببینه قزاق محابندن بیر چوقلاری کوچمه گه مجبور اولدوقلاری کییی «واقف» ده قراباغ کوچوب اورادا ساکن اولموشدور. استعدادی سایه سینده آرزو زماندا قاراباغ اهالیسی ایچنده مشهور اولوب «پناه خان» پش الڳ مقرب آداملاریندان اولموشدور. پناه خاندان سوکرا ابراهیم خانیک دمخنی حرمت و محبتینی قزانمیش و اونوڳ مشاوری اوله شدور.

1797 ده ایران شاهی محمد خان قاجار قافقازا هجوم ایدیب گورجوستانی آلت-اوست ایتدیگندن سوکرا قاراباغ اوزهرینه بوردوموش، بیر آمی محاربه ده سوکرا ابراهیم خان مغلوب اولاراق «پلاکن» که ندینه قچمیش و محمدشاه قاراباغی ضبط، خانیک الڳ یاقین آداملارینی قتل و حبس ایتمیشدیر.

اوجماهدن «واقف»ی اوغولو حسن آغا ایله حبسه آلمیشدیر او گهجه، محمدشاه، خدمتچیبی طرفیندن قتل اولدوغونا گوره واقف و حسن آغا حبسدهن آزاد اولموشدور.

محمدخانیک قتل اولونماسیندان استفاده ایددوڳ ابراهیمخانیک فارداشی اوغولو مهرباب علی بهک قاراباغ جالیقینی اُله گه جیرمیش و ابراهیمخانیک اودوق آداملارینی تمام قتل ایتیرمیشدیر که، واقف و اوغولو حسن آغا داخل اوسیرادا اولدورولموشدور. مزاری قراباغ دایر.

شعرلریندن نمونه:

بارام اولسو هیچ بیایدیرم نه ایم؟
بیزیم ایوده دولو جووادا یوقور.
دو گیله باغ هاهی چوقدان قورتولوب
آت هیچ اُله دوشمهز، مزلدا یوقور.
الله بیز اولدوق نشکرینده
بیر سوز دیسهم دمخنی قومازلار که تده
خلاق باتیب نله، شکره، قند
بیزیم اوده آختا زوغاردا یوتدور،
بیزیم بو دنیاده نه مالیمیز وار،
نه ده ایوده صاحب جمالیمیز وار
واقف! اوگونمه که که مالیمیز وار،
الله شکر اولسون که دلدا یوقور.

آخشام صباح دورار ائينده چاتى،
 بوزاغ باغلار، گەلەر تومارلار آتى،
 پالچىقا بولانير حورى، صفىتى،
 ايله زادلا سنده اُفت ايله رسيك.

ألى مبردار كيدەر خەمير بوغورار،
 جادو، يىتىك ايله اوشاق دوغورار،
 سوز خىر آلاندا چىر-چىر چىغىرار
 قولاقلارنىڭ باتار ھىيت ايلەرسىك.

أللەرنى، بوزلەرنى بۇدوقلارى بوق،
 باشلازىندا دوغرو دىدىگلىرى بوق،
 اصل چۈپاندىرلار دودوكلەرى بوق،
 اونلار ايله ھردەم صەجىت ايلەرسىك.

دوستو ودانى يە يازدىمى مەكتوب .

أى ودانى يەمە خان قوللوغونما
 قىم ارغوب مە قىامت ايلەرسىك؟
 يەن گوزدەن اللە اوزو ساقلاسىن،
 اخلاص ايله كىشى خەمت ايلەرسىك!..
 يىلە دورسنىڭ اوقايدا قىش و ياز؛
 يىتىشەردىك بىر چۈرەگە سرفراز؛
 بو دوغرو بولوگدان اگىلسەك بىر آز
 يەقن بىكە، چوق خىانت ايلەرسىك.
 بىزە جرمەردىر قرآن اوقوبان،
 اوستوندىن باشىندان غىر قوقوبان
 اونلار دەگىل اور كەن. چاننى توقوبان؛
 كىمىنىڭ ايشىن كىمە نىسب ايلەرسىك؟

قايسا اوزادىر اوزون گەبەنى،
 سىق دور تاروغ پەدىرمە دەنى؛
 غەرىت دوگە-دوگە ئولمورور سەنى،
 تە يىلە باتارسىك، غەفلت ايلەرسىك!..

خوش جاينىڭ سەنىڭ اوزون دىرناقلى،
 پەلدىرى چىرمەكلى، پالەن آباقلى،
 بورغانى، پاسدىمور، توزلو، توپراقلى
 دەمدەم ايله ھردەم صەجىت ايلەرسىك

ملاولى ودادى

ملاولى ودادى قازاق مجالىدا دوشەوش و ايلك تريبە و
تخصيائى اورانا گورەوشدور. مشهور «واقف» ياك هممىسى و
اك ياقىن دوستودور. 1169 دا گورجوستاندا ظهور ايدىن قارىشقايق
سېينە دوستو واقف ايله برابر قارابغا كوجموش، بىر مدت
ورادا قالدقچان سوگرا بەئدە قازاق مجالىتا دوشەوشدور. علمى
و استعدادى سېسېئە هر كىمك حرمت و عجبىنى قازانمىش و
گورجوستان واليىنىك بىر زمان مشاورى اولمشدور.

اينىدىن نوتە:

واقف:

اي ودادى سەنىك بو بوج دىادا
نە دەردىك وار كە زار-زار آغلارسيك؟
آغلانماي گونوك آخرتىدەر
هەلە ايمدى سىندە نە وار آغلارسيك؟

وددى:

واقف، نە چوق يان بش آرق آتارسيك؟
بەئە دىرسىك «نە بوئدر آغلارسيك»؟
سنىك دە باشىك دە «حجبت بەينى
اگر اولسا ايلەر اثر آغلارسيك.

واقف:

تا جسدېك جدا اولمايىب جانئان
بىل اوزوگو آرتىق سەلئانئان خانئان
هەلە آيرىلىق نە دىر كە آئان
بو قاندار چە كىيەن آزار آغلارسيك؟

ودادى:

آغلانماق كە وار دەرد و محبتە بىر،
شكستە خاطرارق مرحمتەندىر،
اصل بونلار جملە مروئندىر
اولسا بورە گېگە بىر آغلارسيك.

واقف:

نوى بايرامدىر بو دىنايك عذابى
عقلى اولان اونا گە تىرەر تايى،
سەن تە كى اوغلانا دە گىل حسابى
هر شىدەن ايله بىب غبار آغلارسيك

ودادى:

اوغلان! سەن اوشاقسيك، جوانسيك هەلە،
بە گىجە جسمىگە دوشوب ولولە،
تازمچە دە گەنەك آاوساك آلە
قايم دوت كە تاكە دوشەر آغلارسيك.

واقف:

نە قاندار دىرسىك ئولو دە گىل سەك،
قوجالوبان يانلار كىيى ئە گىسەك،
پادشاهسيك آگر اوزونو بىلسەك،
نېچىن اولوب جانئان بىزار آغلارسيك؟

ودادى:

ايله كە تاقىلدى بوئنوگە چشمەك،
قوجالىق آل ويرىب دەخى نە شىشمەك!
اوشاقلار ايجىنە دوشوب گولوشمەك،
سەنىك دە آجىغىك دوتار آغلارسيك.